

Zaaknr. : 17.ZK07751

Kenmerk : 17UT013767

Barcode :

Verlag van de informatieavond Project Verbetering Regionale Keringen –Samen werken aan onze dijken Etten-Leur op 28 november 2017

Plaats : Paviljoen De Turfvaart, Etten-Leur

Aanwezig : Volgens aanwezigheidslijst

Afwezig :

Notulist : Hella Mutsaerts

Kopie aan : Archief

Onderwerp

Actie door

1. Opening en welkomstwoord Samen werken aan onze dijken in Etten-Leur

De heer Leon van Rijthoven, projectmanager, heet alle aanwezigen welkom. In de afgelopen periode zijn de regionale dijken gekeurd en een aantal daarvan is afgekeurd. Met deze eerste informatieavond start het traject van verbetering van deze dijken en vanavond gaat het met name over de dijken in Etten-Leur. Het doel van de avond is het informeren van de aanwezigen over de oorzaken voor het afkeuren van deze dijken en over het proces ter verbetering. Vanavond kunnen de aanwezigen vragen stellen en ook input geven.

Er worden op deze informatieavond foto's en een film gemaakt om de communicatie rond het proces te ondersteunen en te visualiseren.

Het programma van de avond is als volgt:

1. Welkomstwoord
2. Waterveiligheid, toelichting door de heer Huub Hieltjes, lid van het dagelijks bestuur van Waterschap Brabantse Delta
3. Project verbetering Regionale Keringen door de heer Leon van Rijthoven
4. Samenwerken aan dijken door mevrouw Anneke den Tenter
5. Plenair vragen stellen
6. Koffie/thee en in gesprek met projectteam
7. Sluiting

2. Waterveiligheid, toelichting door de heer Huub Hieltjes

Er wordt een filmpje getoond over waterveiligheid (deze film is beschikbaar via de website www.brabantседelta.nl).

In het waterschapsgebied wonen 810.000 mensen in 21 gemeenten. Het waterschap beheert het water, zorgt voor een goede kwaliteit van het oppervlaktewater en is verantwoordelijk voor de zuivering van het rioolwater door middel van de inzet van 17 waterzuiveringen. Daarnaast zorgt het waterschap voor veilige dijken en kades.

De heer Hieltjes benadrukt het grote belang van veiligheid van de regionale keringen, dijken en kades. Als dagelijks bestuurslid van het waterschap is hij als portefeuillehouder verantwoordelijk voor de veiligheid van de regionale keringen. De eerste kerntaak van het waterschap is het waarborgen van de veiligheid van de regionale keringen, dijken en kades. De doorbraak in 2003 van de regionale dijken bij Wilnis en eerdere zware overstromingen zoals in 1953, en het verdriet en de pijn van de bewoners die hiervan slachtoffer werden, hebben hem dusdanig

aangesproken dat hij in 2009 zeer gemotiveerd aan de slag is gegaan als bestuurder bij het waterschap. De eerste taak van het waterschap is waterveiligheid. De regionale keringen bieden al jarenlang bescherming. Maar door het toenemende aantal inwoners en bedrijven, de groeiende economische waarde van alle activiteiten achter de dijken en de aankomende klimaatverandering is het belang van goede en veilige dijken nog groter geworden. Met de provincie is afgesproken dat de kans dat dijken overstromen, wordt teruggebracht naar 1 op 100 in plaats van 1 op 50. Dat betekent dat de regionale keringen in een aantal gebieden verbeterd moeten worden.

Er wordt een hoogtekaart getoond van het gebied rond de Mark. Een groot gebied ligt onder NAP en zonder regionale dijken zou dit snel onder water lopen. Het waterschap investeert veel belastinggeld in veiligheid zodat iedereen tegen het water wordt beschermd. Het waterschap beschikt over veel technische kennis maar door ook de ervaringen en gebiedskennis van de inwoners en ondernemers te betrekken bij de verbeterplannen, zullen deze sterk verbeteren. Het project moet rechtmatig, doelmatig, duurzaam en tegen de laagst mogelijke levenscycluskosten – ook met het oog op de toekomst – gerealiseerd worden en in 2023 of zoveel eerder als mogelijk afgerond zijn. Voor de ontwerpen voor de te verbeteren dijken moet voldoende draagvlak in het gebied bestaan. Uiteindelijk kiest het algemeen bestuur van het waterschap voor de voorkeursoplossing, onder andere op basis van de adviezen van de inwoners.

3. Project Verbetering Regionale Keringen

De heer Van Rijthoven geeft een toelichting op het project Verbetering Regionale Keringen met name gericht op het gebied Etten-Leur en de dijken langs de regionale wateren, namelijk de Mark, Dintel en Vliet. In de verordening Water die in 2009 door de provincie Noord-Brabant is vastgesteld, is een nieuwe norm voor de regionale keringen vastgelegd. De dijken zijn naar aanleiding van deze nieuwe normen in 2013 voor het eerst gekeurd (getoetst). Op basis van deze toetsing is een aantal dijken met name in het oostelijke waterschapsgebied, maar ook in Etten-Leur, afgekeurd omdat deze niet voldeden aan de nieuwe norm. Aan de westkant van het waterschapsgebied liggen met name oude overgedimensioneerde zeedijken. De totale lengte van de regionale keringen bedraagt 196 km waarvan 50 km is afgekeurd. De keringen langs de Leursche Haven, de Laaksche Vaart en Kibbelvaart zijn helemaal afgekeurd (een totale lengte van 28 km). Voor deze gebieden is ervoor gekozen om de vaarten bij hoogwater voor een aantal dagen af te sluiten met keermiddelen en gemalen. Er resteert dus met name aan de oostzijde van het beheersgebied 22 km dijken die verbeterd moeten worden.

Elke zes jaar worden de dijken opnieuw gekeurd en de volgende keuring staat alweer gepland voor 2019. Dijken worden gecontroleerd op diverse faalmechanismen, zoals stabiliteit binnenwaarts, stabiliteit buitenwaarts, hoogte, bekleding en piping (er stroomt water onder de dijk door). De dijken zijn met name afgekeurd op de hoogte, stabiliteit en piping. Bij de aanbesteding voor het gemaal en keermiddelen zijn aannemers gevraagd meer aan te bieden dan gevraagd en sommige aannemers hebben aangeboden om het stukje dijk tussen de Laaksche Vaart en Leursche Haven mee te nemen in de uitvoering. Hierover wordt over enkele maanden meer bekend.

Vaak zijn dijken in eigendom van particuliere grondeigenaren of de gemeente, het waterschap is verantwoordelijk voor het beheer. Het waterschap beschikt over een aantal instrumenten om de doelen te realiseren, en er wordt uitgegaan van participatie en samenwerking om te zoeken naar de beste oplossingen. Er wordt een aantal foto's getoond van de dijken in Etten-Leur waar verbeteringen noodzakelijk zijn. Er is onderzoek gedaan naar de ruimtelijke kwaliteit van de dijken en de hiermee samenhangende dilemma's die in het proces allemaal nader beoordeeld worden.

Nu de toetsing is afgerond, start het ontwerpproces voor de afgekeurde dijken. Er

is een verschil in het toetspeil en het ontwerppeil. Het toetspeil is door de provincie vastgesteld. Dit is vastgesteld met behulp van computermodellen. Dit betreft het waterpeil van stilstaand water. In de Mark is sprake van scheefstand waardoor bij harde wind het water opgestuwd wordt (25 tot 30 cm) en ook de golfoploop, golfhoogte bij harde wind (30 tot 40 cm) kan leiden tot een hoger peil. Indien de kruinhoogte van een dijk niet voldoet aan de optelsom van deze invloeden, dan wordt de dijk afgekeurd. De nieuwe kruinhoogte die in het ontwerp wordt vastgesteld, moet ertoe leiden dat de dijken de komende 50 jaar weer mee kunnen. Daarom worden ook een robuustheidstoeslag, een extra zekerheidsmarge, en allerlei klimaatmodellen in het ontwerp betrokken. De recente realisatie van de vierde bergboezem in het gebied draagt bij aan het verlagen van het waterpeil bij extreme weersomstandigheden.

Het waterschap wil samen met de gemeente en de bewoners van het gebied werken aan het ontwerp voor de afgekeurde dijken en samen nadenken over mogelijke varianten, die zoveel mogelijk tegemoetkomen aan alle belangen. Maar uiteindelijk zal het algemeen bestuur van het waterschap een besluit nemen over de voorkeursvariant, waarbij het advies van de omgeving wordt meegewogen.

De planning ziet er als volgt uit. Fase 1 is nu gestart, een gezamenlijke verkenning naar de varianten voor de dijkverbetering. Deze fase duurt ongeveer een jaar en wordt afgerond met een advies aan het bestuur in het eerste kwartaal 2019. In het eerste kwartaal van 2019 neemt het algemeen bestuur een besluit over het voorkeursalternatief. Fase 2 loopt van medio 2019 tot medio 2021. In deze fase wordt het voorkeursalternatief verder uitgewerkt, worden de planprocedures doorlopen en worden de noodzakelijke vergunningen aangevraagd. Fase 3 betreft de uitvoering in 2021 tot en met afronding in 2023.

4. Samen werken aan dijken

Anneke den Tenter geeft een toelichting op de samenwerking met alle belanghebbenden. Er zijn veel mensen, bedrijven, agrariërs, zes gemeenten, diverse natuurbeheerders en belangenorganisaties en cultuurhistorische verenigingen in het gebied betrokken bij de dijkverbetering en daarom zet het waterschap in op een goede samenwerking met al deze stakeholders. Door het betrekken van alle (soms tegenstrijdige) belangen en meningen en het benutten van de aanwezige kennis zullen de plannen verbeterd worden. Alle belangen komen op tafel om een goede afweging te kunnen maken. Dit betekent niet dat aan alle belangen en wensen tegemoet gekomen kan worden. Het algemeen bestuur neemt uiteindelijk een besluit, waarbij de verschillende belangen afgewogen worden.

Er bestaan verschillende vormen van samenwerking, zoals het benutten van meekoppelkansen (een gemeente wil bijvoorbeeld de jachthaven opknappen of iemand wil een kanosteiger aanleggen) en het gezamenlijk realiseren van natuurdoelen. Daarom worden mogelijke initiatieven in het gebied in beeld gebracht en wordt onderzocht of werk met werk gemaakt kan worden. Naast informatiebijeenkomsten worden ook persoonlijke gesprekken gevoerd en in een later stadium wordt een online community ingericht.

Daarnaast worden er, net als in deelgebied Midden, meerdere dijkinspiratieteams ingericht. Het dijkinspiratieteam (bestaande uit bewoners, vertegenwoordigers van ZLTO, natuurverenigingen en agrarische ondernemers) gaat meer op detailniveau meewerken aan de verbeteringsopgaven en adviseert het bestuur over het ontwerp en het proces. In 2015 is in Etten-Leur en Halderberge het dijkinspiratieteam betrokken geweest bij het gehele traject en dat heeft geleid tot een goed plan. De ervaringen van zowel het waterschap als de deelnemers zijn positief. Er wordt een filmpje getoond waarin twee leden van dit team hun positieve ervaringen toelichten. Niet alleen in de fase van het zoeken naar oplossingen, maar ook in de planuitwerking en uitvoeringsfase is en blijft het dijkinspiratieteam betrokken.

Er wordt een oproep gedaan om deel te nemen aan het dijkinspiratieteam.

Geïnteresseerden kunnen zich via een aanmeldformulier opgeven. Aanmeldingen kunnen ook later plaatsvinden via onzedijken@brabantsedelta.nl en via 06-20 60 82 22.

5. Vragen van de aanwezigen

In hoeverre wordt bij het nieuwe vastgestelde peil rekening gehouden met het stijgen van de zeespiegel? Dit zijn toch communicerende vaten. Kan bij een hoge waterstand het water naar het Volkerak-Zoommeer afgevoerd worden?

Het peil wordt gedomineerd door de afvoer van de Mark. Bij de monding van de Leursche haven is het toetspeil plus 140 NAP en dat komt eenmaal per 100 jaar voor. Richting Steenberg en wordt het toetspeil lager. Pas als het Volkerak-Zoommeer als waterberging volgestroomd is, dan ontstaat in het westen van het beheerssysteem, bij de Vliet en de Dintel, bij de afvoer van de Mark een langzame stijging en wordt het peil gedomineerd door de sluiting. Ook daar is op getoetst en hieruit blijkt dat de invloed van het Volkerak-Zoommeer als waterberging tot Stampersgat reikt. Daar heeft men in dit gebied niets mee te maken. De ontwikkelingen in de komende 15 jaar zijn opgenomen in de klimaatmodellen en daarmee wordt rekening gehouden bij de toetsingen van regionale keringen, die elke zes jaar plaatsvinden. De volgende toets staat alweer op de rol. De huidige situatie wordt getoetst, maar in de toekomst zal de situatie rond het Volkerak-Zoommeer gaan wijzigen. Bij het ontwerp wordt ook rekening gehouden met klimaatveranderingen, want de dijken moeten weer voor de komende 50 jaar gegarandeerd zijn.

Hoe zit het met de aansprakelijkheid voor de bewoners in het gebied als er iets gebeurt met de dijken?

Het waterschap heeft een zorgplicht om met de huidige kennis van zaken ervoor te zorgen dat schade wordt voorkomen. Er bestaat een calamiteitenplan om een eventuele extreme situatie op te vangen met zandzakken en de veiligheid zoveel mogelijk te waarborgen. Bij Wilnis heeft de Hoge Raad uiteindelijk geoordeeld dat het waterschap heeft gehandeld naar kennis van zaken van dat moment en was derhalve niet aansprakelijk voor de schade. De komende zes jaar zet het waterschap in op verbetering van de veiligheid in het gebied en zorgt voor het op orde brengen van het calamiteitenplan, maar uiteindelijk wil men niet afhankelijk zijn van het gebruik van zandzakken. Er vinden regelmatig oefeningen plaats, samen met Defensie.

Wat gebeurt er wanneer het waterschap te laat reageert in extreme situaties terwijl de situatie wel op orde is? In Dordrecht heeft het waterschap tijdens een zware bui water in een gebied laten lopen ondanks dat de polder al dreigde onder te lopen. Het betreffende waterschap heeft hier nooit verantwoordelijkheid voor genomen.

In juni 2016 ontstonden in Oost-Brabant ook extreme buien die zelden voorkomen. Daarvoor zijn schadeclaims ingediend. In een aantal gevallen heeft het waterschap niet op tijd gemaaid of zijn de stuwen niet op tijd aangepast. Voor schade in individuele gevallen is het waterschap verzekerd. De inzet is erop gericht om te voorkomen dat het misgaat, maar er kan altijd wel eens sprake zijn van fouten.

In Prinsenbeek zijn door het waterschap nog steeds geen afspraken met Staatsbosbeheer gemaakt om gebieden te kunnen laten onderlopen.

Soms bevinden sloten zich tussen kwetsbaar natuurgebied en akkers en het is dan de vraag welk gebied mag onderlopen. Dat zijn vaak lastige discussies en elke keuze is voor een van de belanghebbenden nadelig. In Noordrand-Midden en in het gebied rond Etten-Leur tegen de Mark wordt met Staatsbosbeheer samengewerkt in het kader van natuurontwikkeling en wordt de mogelijkheid bekeken van het afgraven van klei om de grond schraler te maken voor natuurontwikkeling en de klei te gebruiken voor dijkophoging.

Een aandachtspunt vanuit het eerdere dijkinspiratieteam is het feit dat boeren en de gemeente zich zorgen maken over het behoud of het weghalen van bomen op of langs de dijken. Bomen op de dijk lijken niet samen te gaan met het behoud van de kwaliteit van de dijken. De gemeente blijft hier graag over in contact.

Bij dit soort vragen speelt de belangenafweging een grote rol, de landschappelijke waarde van de bomen, de kwaliteit hiervan en het risico voor de dijk. Dit soort zaken kan in het dijkinspiratieteam aan de orde komen.

Wat is er concreet bereikt door het vorige dijkinspiratieteam?

Mevrouw Corry Bastiaansen neemt deel in het dijkinspiratieteam voor deelgebied Midden, samen met vertegenwoordigers van natuurorganisaties, gemeenten en andere belanghebbenden. Mevrouw Bastiaansen geeft aan dat er hevig is gediscussieerd over allerlei onderwerpen. Men heeft een rondvaart gemaakt op de Mark en een aantal teamleden hebben zwakke plekken in het gebied aangewezen. Met deze inspraak is wel degelijk rekening gehouden. Een recreatieondernemer wilde graag bredere deuren in de keermiddelen, maar anderen wilden juist weer minder recreatiemogelijkheden. Ook is een groep reeën in het gebied gehandhaafd, terwijl deze eigenlijk verdreven werd door recreatieve activiteiten. Het team zal straks ook de aannemer adviseren. Daarbij wordt gekeken of de aannemer de suggesties van het team overneemt. Ook heeft het team de keuze gemaakt uit alternatieve oplossingen zoals dijkversterking/verhoging, keermiddelen, halverwege een nieuw watergemaal in de Laaksche Vaart of het creëren van ruimte in het gebied voor de opvang van water. Uiteindelijk is gekozen voor keermiddelen zo dicht mogelijk bij de Mark.

Wordt het voorstel verder uitgewerkt?

Voor Leursche Haven is men bezig met het selecteren van de aannemer die daar de keermiddelen met gemalen gaat realiseren. Voor het stuk langs de Mark is men nog niet zo ver. Daar moet nog een keuze gemaakt worden uit een aantal mogelijke oplossingen, eventueel in combinatie met werkzaamheden die de gemeente moet uitvoeren.

Worden het industrieterrein en de fabrieken apart benaderd vanwege de risico's omdat zij buitendijks liggen?

Ook die ondernemers kunnen participeren in het dijkinspiratieteam. Individuele belangen komen in persoonlijke gesprekken aan de orde.

De bijeenkomst wordt voortgezet met het bespreken van diverse (individuele) situaties aan de hand van hoogte- en overzichtskaarten.

Breda, 28 november 2017